

*Где была
ваша школа и храм*

*Священнослужитель
Горьковский*

ЕПАРХИАЛЬНЫЙ ВЕСТНИК

*Выпуск
с 1947 года*

№2

ЛЮТЙЙ-1947

ВЕСТНИК

ЄПАРХІАЛЬНИЙ ВІСНИК

О Р Г А Н
ЛЬВІВСЬКО-ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО
ЄПАРХІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

№ 2

РІК ВИДАННЯ II

Л Ь В І В
Лютий 1947 р.

* * *

Подяка

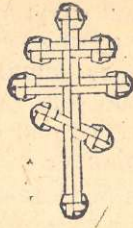
Владыки Макарія

Під час Різдв'яних свят Всечесніші Отці Декани, душпастирі й вірні Львівсько-Тернопільської Єпархії дуже втішили мене телеграфними та листівними привітаннями й добрими побажаннями з нагоди Різдв'яних свят та Нового Року.

Не мавши змоги своєчасно подякувати всім, хто в дні великих свят відчув потребу сердечного єднання з Архіпастирем, на цім місці складаю їм мою щиру подяку, посилаю молитовні благожелання і закликаю на всіх щедре благословення Боже.

† МАКАРІЙ

Архієпископ Львівський і Тернопільський

Різдв'яне Привітання

Патріарха Московського і всієї Русі Кир-Алексія
Преосвященим архіпастирям, пастирям і всім вірним дітям нашої
Святої Православної Руської Церкви у Вітчизні нашій і закордоном

«Велія благочестія тайна, Бог
явився во плоті» (1 Тим. 3, 16).

Цю велику тайну втілення Сина Божого святкує нині Православна Церква на всьому світі.

І як тоді, в ніч Різдва Христового, пастирі безсловесного стада перші поспішили знайти Христа за даною їм ознакою, так і тепер пастирям Церкви Христової першим належить сповістити дітям своїм велику радість народження Спасителя світу й повести їх поклонитися яслам Христовим.

Отже, улюблені пастирі й діти Церкви, «Христос раждається, славіте!»

Цим привітальним покликком почав колись своє Різдв'яне слово великий Святитель святий Григорій Богослов, і від того часу Свята Церква починає торжественну пісню нашого свята цими, повік радісними для християнина, словами: «Христос раждається, славіте!»

Як же нам найкраще виконати цей заповіт святого Григорія, повсякчас нагадуваний нам устами Святої Церкви? І що потрібно для того, щоб цей заповіт ми могли як слід виконати? х

Подібно до того, як пастирі, почувши від ангелів вість про народження Спасителя світу — Христа, прийняли її з непохитною вірою, так і ми приймаймо в серця наші тайну Божого втілення з чистою вірою пастирів.

І як вони в радісному направленні до немовляти Ісуса поспішили до Вифлеємської печери поклонитися Христу, так і ми «ходімо до Вифлеєма» думкою, бо й досі Христос сходить з небес і в такій близькості до нас, що і ми, подібно до пастирів, своєчасно можемо встигнути до місця Його Божественного явлення.

В Євангелії ми бачимо два шляхи наближення до Христа — шлях волхвів і шлях пастирів; перший шлях — це шлях відання, другий шлях — шлях чистої віри, а не видіння.

Ми знаємо, що шлях волхвів був і довшим і небезпечнішим від шляху пастирів. Так і шлях шукання Христа і стремління пізнати Його, «звідати» Його — є шлях трудний і довгий, бо істинне й живе «відання» і «видіння» не є долею теперішнього життя нашого.

Радість душі, замкненої в земному тілі, є віра — та сама віра, що і пастирів так хутко привела до споглядання Христа — немовляти. Бо «вірою ходимо, а не видінням» (2 Кор. 5, 7).

Радість свята Різдва Христового полягає для нас у свідомості того, що «з нами Бог» в Ісусі не тільки після втілення, але й після викуплення, по дару Святого Духа; «з нами Бог» через Ісуса по благодаті Своїй у всякому стані й положенні, в ділах наших і в усім житті нашім, якщо ми цілковито віддаємо себе Йому, бо тоді «живе в нас Христос», (Гал. 2, 20) і «Бог діє в нас еже хотіти і еже діяти о благоволенії (Филип 2, 13). У цьому наша радість і втіха.

Відчуймо ж цю радість і не переставаймо самі бути з Христом через постійне пам'ятання про Нього, через віру й любов і молитву до Нього, щоб не марні для нас були заклики Святої Церкви славити Господа і зустрічати Його чистим серцем.

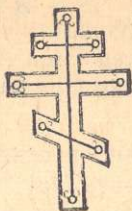
«Христос раждається, славіте! Христос з небес, срящіте!»

Вітаю Вас, Отці і Браття, із святыми днями Христового Різдва та з Новим Роком благості Божої і закликаю кожного з вас у свідомості близькості до нас Господа та Його небесної допомоги з доброю совістю робити те діло, до якого покликано кожного з нас, по щирості і з любов'ю. І подякуймо Богові, що маємо щастя бачити нашу Батьківщину вільною і перебуваючою в мирі та в радісній праці відбудування після тяжких бід війни.

Вкладаймо і ми, кожен з нас, свою долю в цей всенародний труд і будемо вірити, що Господь благословить цей труд успіхом великим. Амінь.

† Алексій, патріарх Московський і всієї Русі

Снітське Послання трьох наших Владик

Всечесним отцям деканам, настоятелям парафій і всім
душпастирям наших епархій

Історична подія повернення Греко-католицької Церкви в Західних областях України до матернього лона Руської Православної Церкви, ця велика подія, свідками і учасниками якої благословив нас бути Єдиний Великий Архієрей Господь наш Ісус Христос, неодмінно вимагає однакового свого зовнішнього виявлення, насамперед, у богослужбовому чині по возз'єднаних з Православною Церквою парафій наших церковних областей.

Відомо нам, що душпастирі в возз'єднаних з Православною Церквою парафій нині ще неоднаково споминають ієрархію Православної Церкви нашої в тих місцях, де цього вимагає чин церковних служб. Для того, щоб установити в цій справі належну єднаність і позбутися розбіжності в поминанні церковних властей за богослужбами по храмах возз'єднаних з Православною Церквою парафій наших епархій, на ка-з у е м о Вам, Всечесніші отці душпастирі, як любим нашим дітям і вірним співробітникам на ниві Церкви Христової, неодмінно поминати:

1) На великій ектенії — «О Святійшем Отці нашем Патріарсі Кир-Алексії, Преосвященнішем Митрополиті нашем Кир-Йоанні і Преосвященнішем Архієпископі (Єпископі) нашем Кир—(ім'я)»...

2) На сугубій ектенії — «Ще молимся о Святійшем Отці нашем Патріарсі Кир-Алексії, Преосвященнішем Митрополиті нашем Кир-Йоанні і Преосвященнішем Архієпископі (Єпископі) нашем Кир (ім'я)»...

3) На великому вході — «Святійшого Отца нашего Кир-Алексія, Патріарха Московскаго і всея Русі, Преосвященнішого Кир-Йоанна, Митрополита Киевскаго і Галицкаго, Патріаршаго Екзарха всея України, Преосвященнішого Кир-Макарія, Архієпископа Львовскаго і Тернопольскаго (Преосвященнішого Антонія, Єпископа Станиславскаго і Коломийскаго, або Пресвященнішого Михаїла, Єпископа Самборскаго і Дрогобичскаго) і весь священнический, дияконский і іноческий чин, богохранимую страну нашу, предержашія власти і все войнство ея, приспоминаемых ктиторов і благодітелей і парафіан святаго храма сего і всіх вас православних християн да пом'янет Господь Бог»...

4) На возгласі — «В первых помяни, Господи, Святійшого Отца нашего Патріарха Кир-Алексія, Преосвященнішого Митрополита нашего Кир-Йоанна, Преосвященнішого Архієпископа (Єпископа) нашего Кир—(ім'я)»...

5) **На літї великої вечірні** — «Єще молимся о Святїйшем Отці нашем Патріарсі Кир-Алексїї і о Преосвященнїйшем Митрополитї нашем Кир-Юоаннї і о Преосвященнїйшем Архієпископі (Єпископі) нашем Кир-(ім'я)»...

Маємо певну надїю, що всі душпастирї та диякони приймуть до серця й до найпильнїшого виконання цей Наш Архіпастирський наказ і всі поминатимуть ієрархів Святої Церкви Православної так, як подано в цьому наказї Нашому.

Всечеснїші о.о. Декани пильно простежать за неухильним виконанням цього наказу Нашого і потїшать Нас доповіддю про те, що і в справї поминання властей церковних по всіх храмах возз'єднаних з Православною Церквою парафїй Наших церковних областей все сповняється «благообразно і по чину».

З цією певнїстю щиро закликаємо щедре благословення Боже на всіх Вас, дорогї нашї Сопастирї й Браття, і на душпастирську працю Вашу.

- † Смирений Макарій, Архієпископ Львівський і Тернопільський, Священно-архімандрит Почаївської Св.-Успенської Лаври
- † Смирений Антоній, єпископ Станиславський і Коломийський
- † Смирений Михаїл, єпископ Самбірський і Дрогобицький

ЦЕРКОВНЕ ЖИТТЯ

Хруцький С.

Паломництво Святішого Алексія, Патріарха Московського і всієї Русі до Святої Землі (Докінчення)

В Єгипті

Дня 6/VI Патріарх Московський і всієї Русі Святіший Алексій прибув до Каїра. На станції очікувало на приїзд Його Святості безліч людей, що з ентузіазмом і по-східному шумно та гаряче вітали його. Натовп рябіє різнокольоровими яскравими східними одягами, червоні фесками; всюди багато квітів з надзвичайною різноманітністю кольорів і навіть на деревах яскраві квіти, а над усім сяє, до болі в очах, блакитне сонячне небо. Сам Каїр — найбільш східний з міст, що їх досі бачили гості з Москви. Патріарх і його почот від'їхали до палати принца Латфаллаха, де скоро привели себе в порядок після дороги, і зараз же удалися до собору.

При вході до собору патріарха Алексія зустріло дуже численне духовенство в літургичних ризах і блаженніший Христофор, патріарх Александрійський, «суддя вселенної» і «папа», що був без свого церковного одягу. Патріарх Алексій вступив у храм і зайняв патріарше місце. Тут прослухав він короткого молебна. Після молебна з віваря вийшов блаженніший патріарх Христофор і звернувся до патріарха Алексія з привітальним словом, на яке відповів патріарх Алексій. Промова патріарха Алексія викликала ентузіастичні оплески, такі незвичайні в церкві для нас, а звичайні в південних країнах не тільки на Сході, але і в Італії. З церкви патріарх Алексій удався до патріархії, де на його честь улаштували прийняття, на якому були присутні голови всіх віроісповідних громад Каїра. За цим прийняттям наступило друге о 5 год. в еміра Латфаллаха. Ввечері патріарх Алексій відвідав старий Єгипет, де він побачив многовікові піраміди і славетний сфінкс. На другий день, 7/VI, патріарх оглядав музей, зоопарк, грецьку школу, коптську церкву і один з монастирів. Того ж дня Патріарха гостила у себе вірменська Церква, а ввечері — грецький принц Петро і принцеса Ірина. 8/VI патріарх був гостем коптської патріархії, після чого він відвідав православні церкви св. Константина і Єлени, св. Косми і Даміана, св. Архангелів, а також грецький шпиталь. Увечері відбулось прийняття в радянському посольстві.

9/VI патріарх Алексій відвідав мусульманську мечеть, де зустрівся з головою мусульман — Шейх-Магомет Мустафа-Ель-Мерагреєм. Увечері цього дня патріарх був на вечірні в кафедральному соборі.

10/VI, в неділю, патріарх відправив Службу Божу в соборі. Після Служби патріарх Христофор подарував Святішому Алексію жезл,

а митрополит Николай, архієпископ Віталій і протопресвітер Колчицький були відзначені орденами св. Марка. Того ж дня патріарх Алексій побував на передмісті Каїра — Геліополісі, де оглянув церкву, побудовану в пам'ять перебування Пречистої Діви Марії в Єгипті, захоронку і семінарію. В семінарії відбувся обід на честь Патріарха, де знову обидва патріархи обмінялися промовами, в яких підкресливали історичні зв'язки між Церквами — Грецькою і Руською. Після обіду прослухали концерт. Увечері патріарх Алексій побував в англійській церкві, після чого був на урочистому обіді в принца Латфаллаха, на який був запрошений також англійський посол лорд Келлері з дружиною.

11/VI Святіший Алексій разом з патріархами Христофором і Александром (Антіохійським) поїхали залізницею до Александрії. На александрійській станції так само шумно і захоплено зустрічали патріарха всієї Русі, як і в Каїрі. Із станції патріарх Алексій поїхав до храму св. Савви, де відбулась офіційна церковна зустріч патріарха. Наступив обмін промовами патріархів. З собору Патріарх поїхав до вілли голови грецької колонії Сальваш, де і перебував під час свого побуту в Александрії. В цей день Його Святість був гостем єгипетського короля Фарука. День 12/VI патріарх Алексій присвятив шкільній молоді. Його Святість оглядав грецькі школи, а ввечері в готелі «Сесіль» організація сирійської молоді зробила на честь високого гостя прийняття.

13/VI, в день оддання св. Пасхи, патріарх Алексій зранку був присутній на богослуженні в церкві св. Савви, а ввечері відправляв там же всеночну за російським обрядом. На цьому богослуженні була вся російська колонія.

14/VI, в день Вознесіння, патріарх відправив урочисту Службу Божу в кафедральному соборі в ім'я Благовіщення і в кінці богослуження виголосив проповідь. О 1 год. 30 хв. грецька колонія дала обід на честь Патріарха; ввечері Святіший відвідав російську церкву в ім'я св. Александра Невського.

Уранці 15/VI патріарх Алексій від'їхав з Александрії до Каїра, а надвечір покинув Каїр і Єгипет, щоб відвідати Антіохійського патріарха.

В Антіохійському Патріархаті

Перебування патріарха Московського і всієї Русі в Сирії та Лівані мало дещо інший характер, ніж попередні, в Єрусалимі та Єгипті. Візит у Єрусалимського патріарха мусів, сам по собі, перетворитися на церковно-релігійну прощу, на поклоніння Святій Землі. Щождо візиту в Александрійського патріарха, то він далеко вийшов за свої рамки. Патріарха Алексія гостив не тільки Блаженніший Христофор із своєю паствою, але весь Єгипет: єгипетський король і принц, англійський посол, грецький престолонаслідник, принц і принцеса, грецька колонія і молодь, сирійська колонія і молодь, копти, вірмени, голова мусульманської віроісповідної громади. Справді, треба дивуватися цьому загальному характерові маніфестування симпатій до Святішого Алексія, як до голови Всеруської Православної Церкви і представника великого російського народу.

Маленькі, напів незалежні, Ливан і Сирія не могли похвалитися ні великими релігійними святощами, як Єрусалим, ні славетними історичними пам'ятками, як Єгипет. І проте ніде так добре не почувала себе московська делегація, як саме в Сирії та Лівані. Учасник делегації священик М. Зернов пише: «В Сирії ми почували себе, як вдома». Цю теплоту й сердечність атмосфери, серед якої знайшлися московські гості, треба пояснити перш за все тим, що багато осіб з місцевої інтелігенції, духовної та світської, виховувалися в російських школах, яких там було чимало, деякі покінчили школи в самій Росії і познайомилися з росій-

ською літературою та культурою. Сам нижній Антіохійський патріарх Александр, як ми вже зазначали, є вихованець Київської Духовної Академії. Зв'язок між Антіохійським патріархатом і Руською Церквою був дуже тісний. Цікаво, що теперішній патріарх Алексій одержав своє єпископське свячення з рук Антіохійського патріарха Григорія IV, коли той гостив у Росії р. 1913. Навіть у Львові у старій православної церкві по вул. Короленка, 3 (кол. Францісканська) висить на хорах портрет Антіохійського патріарха Григорія з власноручним написом.

Культурним зв'язкам між Росією та Сирією з Ливаном відповідали й політичні симпатії та надії. В оточенні мусульманського світу і турецького націоналізму очі мешканців Сирії та Ливана звертались на Росію.

Попри все те була ще й особиста заслуга блаженнішого Александра, патріарха Антіохійського в тому, що прийняття Святішого Алексія в Ливані й Сирії мало особливо теплий і сердечний тон. Уже той факт, що від другого дня перебування патріарха Алексія в Єрусалимі, від 1/VI, патріарх Александр був при Святішій Алексії і весь час супроводив його в подорожі, підкреслював сердечний, братній характер взаємовідносин між обома Святителями. Поведінка патріарха Александра стала прикладом і наче б наказом для його пастви. І тому вже на самому палестинсько-ліванському кордоні патріарха Алексія очікувало безліч люду. Це виїхали на його зустріч представники уряду, члени нашого радянського посольства, архієпископ Афінагор з Єрусалима та багато інших. При в'їзді до Бейруту, столиці Ливана, відбулась друга урочиста зустріч. По обох боках вулиці рядами стояли юнаки й трубили в труби. Всюди, на балконах, у вікнах, на дахах, не кажучи вже про тротуари, безчисленна кількість людей. Вся ця юрба вітає, плеще в долоні, стріляє з пістолів, свище від захоплення, словом, всіми способами виявляє свій ентузіазм. За деякий час 3-тя зустріч — це священники, а їх дуже багато, вийшли в літургічних ризах на зустріч Московському Святителю. Патріарх Алексій вісидає з автомобіля і в мантії та з посохом у руці йде до собору. Там довго народ не може заспокоїтись від зворушення й радощів. А коли трохи втихло, патріарх Александр теплими словами привітав свого високого гостя. Відповідаючи йому, патріарх Алексій теж говорив про сердечні й тісні відносини між Антіохійською і Всеруською Церквами, а при цьому підкреслив і свій особистий зв'язок з Антіохією, пригадавши, що в його єпископській хіротонії брав участь патріарх Антіохійський Григорій. Ця згадка і полум'яне привітальне слово Бейрутського митрополита Ілії Салібі викликали новий зрив ентузіастичних окликів на честь дорогого й високого гостя. З собору патріарх Алексій перейшов до митрополічної палати, де під час урочистого обіду господар, митрополит Бейрутський, і патріарх Алексій обмінялись дуже сердечними промовами.

На другий день, 17/VI, патріарх Алексій відправляв Службу Божу в кафедральній церкві і сказав коротке, тепле слово до вірних. Після того зробив візит Президентові республіки і був його гостем. Увечері того дня Святіший Патріарх поїхав до монастиря Дор-Шуер, що положений дуже високо в горах. По дорозі, що серпентином в'ється вгору, московські гості насолоджувались гарними видами на чудове синє море, а в самому монастирі втішались свіжим повітрям і прохолодою, вперше за всю свою подорож на Сході.

18/VI Патріарх Алексій, вернувшись до Бейруту, приймав всіх, хто хотів дістати від нього благословення, а таких осіб було багато, дуже багато.

19/VI відбулась урочистість, під час якої Президент Ліванської республіки доручив патріарху Алексію високий орден, а архієпископу Віталію — медаль.

20/VI Його Святість відвідав вірменсько-григоріанську церкву, а ввечері був гостем на прийнятті, яке видав на його честь радянський посол т. Солод. 21/VI Патріарх Алексій поїхав до столиці Сирії, Дамаску, а по дорозі відвідав резиденцію митрополита Ливанського і містечко Штора.

У Дамаску Святішого патріарха Алексія зустрічали з таким самим ентузіазмом, як у Бейруті. Миле враження робили маленькі дівчатка у білих убраннях, які співали на ламаній слов'янській мові «Достойно есть». У соборі відправили короткого молебна, після якого наступив обмін промовами між обома патріархами, Антіохійським і Московським.

Із собору перейшли до трюбового залу патріархії, де патріарх Алексій благословив зібраних. Патріархія вміщається в одному подвір'ї з собором. Вечорами це подвір'я уявляло ефектне видовище. Між будинками були порозвішувані гірлянди з різнокольорових ліхтарів, світ від яких відбивався у воді басейна, що знаходиться насередині подвір'я.

22/VI Його Святість приймав дипломатичний корпус та духовенство і зробив візити офіційним особам. О 6 г. вечора він виїхав в один підміський старовинний монастир на схилі гори і там ночував.

23/VI представники сирійського уряду віддавали візити Патріархові.

24/VI в день св. Тройці патріарх Алексій відправив урочисту Службу Божу в кафедральному соборі. О 4 г. дня в радянському посольстві було прийняття на честь Патріарха; а потім урочистий обід, під час якого Святішому Патріархові Алексію і архієпископу Віталію були доручені вищі ордени Сирійської республіки.

Пізно ввечері патріарх Московський і всієї Русі Алексій, закінчуючи свою історичну подорож, на автомобілі виїхав в Лідду, звідки 25/VI о 8 г. ранку вилетів в Тегеран. Там його очікував спеціальний літак, що його прислав Радянський уряд. 26/VI Патріарх вернувся до Москви.

У східних церквах

На закінчення цікаво буде подати деякі особливості східних церков і обряди, які відмітив автор опису подорожі Патріарха Алексія, священник М. Зернов.

У багатьох церквах на Сході солей немає, але перед царськими дверима під час Служби Божої завжди лишається свобідний простір, хоч би яка переповнена була церква. Царські двері часто заміняє завіса. Завіса іноді висить перед царськими дверима, а не за ними. Через царські двері проходять усі, що приймають участь у богослуженні, навіть світські особи. Внизу всіх великих образів є маленька точна копія образу, яку цілують вірні. Це охороняє великі образи від знищення. Так само практично зроблено свічники. Свічником служить посуд з піском, в який становлять свічки. По деяких церквах, наприклад, у патріархії церкві в Дамаску, стоять крісла й лавки. Архієрейського підвищення на середині церкви, т. зв. кафедри, на Сході не знають, і тому одягання єпископа насередині церкви не буває. В антіохійській патріархії патріарх одягає літургичні ризи вже в патріархії і до собору йде в облаченні. Всеночних на Сході не знають. Звечора там правлять вечірню, а утрєню зрана. Греки в розмові про всеночну, жартуючи, казали своїм гостям: «Коли ви говорите: «Слава Тебі, показавшему нам світ» — у вас якраз наступає темна ніч». Часів на Сході не читають, а за великим славослов'єм відразу починають Літургію. Церковних хорів, у нашому розумінні, які так люблять по всій Русі, на Сході немає: співає завжди один, а йому

акомпанують інші, при чому дуже тихесенько. Такий спів, не дивлячись на виняткову красу голосу в солістів-співаків, чомусь утомлював московських гостей. Зате гарним, хоч і трохи дивним, показався їм звичай, коли в Єгипті на молебні окремі прошення на ектениях виголошувалися по черзі всіма дияконами, починаючи від старшого.

Проте, не дивлячись на всі ті різниці, в основному богослуження на Сході те саме, що і на всій Русі. Цікаво, і це треба підкреслити, що богослужбовий обряд Західної України, не дивлячись на всі латинські відміни, в деяких моментах задержав у чистоті первісний грецький тип богослуження.

Свята у Львові

Минулий рік у церковному житті на Західних землях України був повний великих історичних подій, що дали йому новий напрям. Потрібна ширша перспектива, і пройде, мабуть, ще не один рік, поки ці події можна буде достойно оцінити і пізнати всю велич їх внутрішнього змісту та значення. В дні свят Христової Церкви, коли серце людське очищається благодатною радістю, і прояснена свідомість глибше прозирає внутрішню єдність минулого, сучасного й навіть майбутнього, коли душа людська, бодай хоч на мить, трепетно відслонює завісу свого покликання до вічності, коли «часу не буде», — в ці дні велика історична подія возз'єднання побожного народу Галичини з предківською своєю Православною Церквою знову і знову ставала в свідомості її учасників та свідків.

Йордан у Львові 1947 р.: духовенство, з Архієпископом Макарієм на чолі, в поході до криниці

Церковний Львів справляв перші Різдвяні свята після великої події свого возз'єднання з Православною Церквою; вперше, по віках тяжкої історичної недолі примусового духового відчуження, прославляв Народженого Спасителя в Православній Церкві своїх батьків, об'єднаний вірою й надіями свого побожного серця, чистою радістю свят з усім віруючим народом Великої нашої Вітчизни. Ці свята у Львові дали наочне життєве ствердження історичних ухвал про поворот до віри батьків на Львівському Соборі 8—10 березня 1946 р.

6 січня 1947 р. (24 грудня ст. ст.) в Навечеріє свята Різдва Христового все духовенство м. Львова, на чолі з деканом львівських парафій о. протопресвітером д-ром Костельником Г. Ф., за давнім місцевим звичаєм, привітало в архієрейській палаті Високопреосвященного Архієпископа Макарія з наступаючим святом. Високодостойний провідник духовенства нашого єпархіального осередку і Високопреосвящений Владика обмінялися святочними привітаннями, і всечесніші отці від щирого серця, на закінчення промови о. Протопресвитера, проспівали:

«Просимо Тя, Царю, Небесний Владарю,
Даруй літа щасливі цього дому господарю».

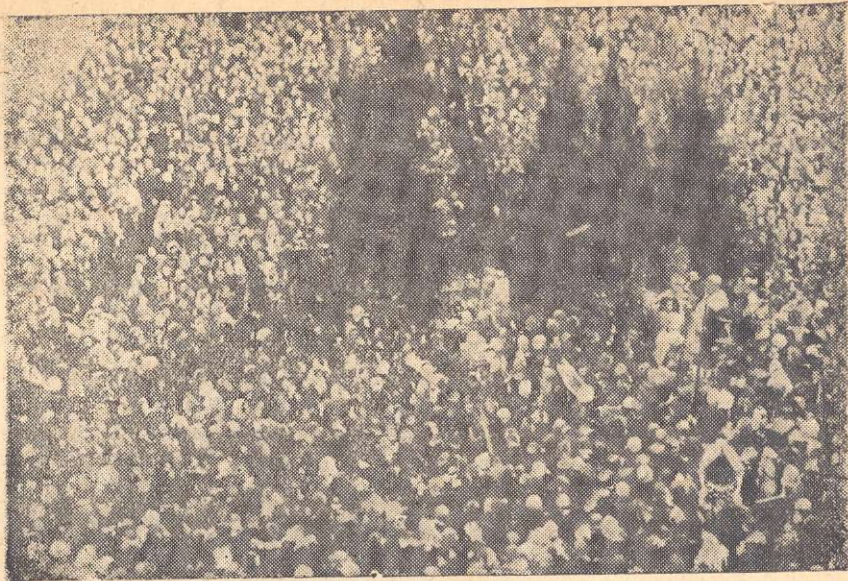
Учасники цього традиційного прийому з радістю відчували, що це був не тільки акт традиційної ввічливості, а внутрішнє оправдана і необхідна зустріч Архіпастиря із своїми ближчими сопастирями напередодні великого свята.

Всеночну в Навечеріє свята Різдва Христового Високопреосвящений Макарій урочисто відправляв у кафедральному соборі св. Юра. Крім соборного духовенства, в урочистій відправі взяли участь: декан львівських парафій, о. мітрат д-р Костельник Г. Ф., протоієрей Дрелих В. і протоієрей Крутяк М.

Різдво Христове! Здається, ніде не приносить це свято стільки радості, ніде воно не справляється так урочисто й так сердечно, як у нас, на Україні. Хоч як порозкидало б життя людей по всіх усядах, на цей

Йордан у Львові 1947 р.: духовенство в поході до криниці

Йордан у Львові 1947 р.: яси народу довкруги криниці

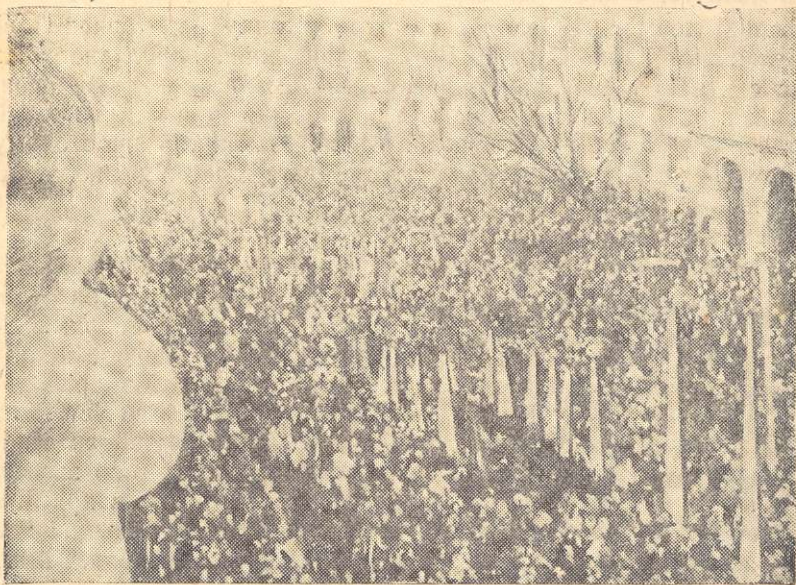
день кожен поспішає до рідної хати, щоб вкупі з дорогими, найближчими родичами зустрінути й відсвяткувати Різдво. Бути в цей день в Божому храмі! Стати в побожній молитві перед яслами Христа Народженого! Принести Богів: найкращі почування очищеної святочною радістю душі! Цього хоче кожен чоловік. І маленькі діти, безпосередньо захоплені небуденною новиною свята; і молоді, повні бадьорих надій на життя юнаки та дівці; і їх батьки, вже випробувані в досвіді долі чи неволі; і старші віком, з присипаними життєвою завірюхою білими головами, — в цей день усі спішають до церкви.

Величний храм св. Юра від самого світанку переповнений віруючими. Скінчилися ранні Служби Божі, а побожний народ знову і знову наповняє святиню і тепло зустрічає свого Архіпастира, вже пізнавши й відчувши в ньому, за короткий час, свого смиренного святителя й широкого молитовника. На архіерейській Службі Божій, в просторому кафедральному соборі тяжко було доступитися далі від входу. Дуже гарно співав соборний хор, з особливою силою зворушували серця вірних піднесені літургічні виголоси.

Після прочитання Євангелія соборний священик о. Крижанівський виразно й чітко оголосив Різдв'яне послання Архієпископа Макарія до душпастирів і вірних Львівсько-Тернопільської єпархії. Перед благословенням наприкінці відправи, на проповідальницю, поставлену серед предолтарної частини собору, зійшов Владика Макарій. Народ оточив Архієпископа і з пильною увагою вислухав з його уст Різдв'яне привітання Святішого отця і Патріарха Алексія. З особливим піднесенням та внутрішньою силою Владика Макарій після того звертається з наукою і архіпастирськими побажаннями до присутніх в храмі, як до любих дітей своїх, «бо вас, говорить він, насамперед дав мені Господь у цьому святому храмі нашої святительської катедри». Натхнено летиться слово Владики. Із сльозами на очах слухають і складають в серцях своїх вірні святочний привіт і побажання Архіпастира.

Скінчилася Літургія, але народ довго ще йде прийняти в день свята благословення Владики. І з тисяч уст до Престолу Божого несеться однодушний спів народних колядок на честь Христа Рожденного. Пригадуеш собі, що ці колядки складав увесь побожний український народ: їх писали добре освічені, на свій час, богослови-вихованці славної Київської Братської Академії; частину їх створив сам побожний народ український. У протывагу пісням з польсько-католицьких «кантичок» наш народ склав свій «богогласник». Цими колядами, які дивують нас досі і богословською глибиною змісту, і висотою релігійного настрою, і ніжною безпосередністю почувань, цими своїми побожними піснями наш народ колись боронив святий скарб своєї душі — православну віру благочестивих своїх гредків від хитро-мудро сплетених підступів і тяжкого насильства польської шляхти та езуїтів. І нині побожний наш народ — творець цих колядок — співає їх у своїх храмах, повернувшись до православної віри своїх батьків. Через віки великих страждань за віру православну, за рідну Вітчизну, віруючий український народ проніс, не загубив, не втратив і не заналастив того скарбу, який передали йому побожні предки. Честь і слава за це народові, його святій вірі, його чистому серцю, що вернуло його знову до рідної, споконвічної святині нашої — до Православної Церкви.

На другий день свят Високопреосвященний Макарій мав відправу в церкві св. Гесргія на вул Короленка. Ми ледве-ледве втиснулися до невеличкої церкви ще на початку Служби. Багато народу стояло на сходах, чекаючи щасливої нагоди ввійти до храму. Прекрасний хор художніми співами прикрашав відправу. Під кінець богослуження Владика простим словом говорить вірним про тайну Божого милосердя, явлену в народженні Христа Господа на землі, закликає Боже благословення на всіх присутніх в тому храмі, де він починав своє благочестя для вірних у Західних областях України. На обличчях слухачів світиться сердечна любов до Архіпастира, очі повні вдячності. Ці почуття висловлює в своїй промові по закінченні служби настоятель церкви мітра

Йордан у Львові 1947 р.: церковні процесії під час водозвячення

о. Казновецький, складаючи від імені всіх вірних подяку Архієпископові за його велику любов до парафії «малого Юра». Хор співає многоліття Владиці, знаючи його замилювання народними колядками, з великим почуттям і художньою досконалістю співає колядки ввесь час, поки Архієпископ благословляє народ.

Кафедра св. Юра і на другий і на третій день свят була повна віруючого люду, таксамо як і всі львівські церкви були переповнені в свята. На третій день свят, у неділю по Різді і на свято Обрізання Господнього, святителя Василя Великого і традиційний Новий рік Владика Макарій правив у соборі св. Юра.

13 січня (31 грудня ст. ст.) духовенство львівських церков знову привітало Високопреосвященного Макарія з закінченням року і бажало йому сил, здоров'я і благословення Божого, щоб успішно завершити щасливо розпочате діло воз'єднання віруючого народу наших областей з Православною Церквою. Владика підкреслив, що він і його добрі помічники — сопастирі не змарнували минулий рік, а «викупили» його, по заповіту Апостола, самовідданою працею для великого діла воз'єднання побожного народу Західних областей з Православною Церквою всієї Русі.

Всеночну під свято Обрізання й Новий рік та службу Божу на саме свято Владика Макарій правив у соборі. Приємно зазначити, що всеночні, так улюблені Православним Сходом, почали відправлятися в соборі св. Юра тільки перед Різдвяними святами, але вже на всеночній під Новий рік можна було бачити, що цей прекрасний релігійний твір східного Православного обряду вневдовзі здобуде собі прихильність у наших побожних львов'ян. Всеночна закінчилася вдячною молитвою до Господа Бога за його ласки в минулому році і словом Високопреосвященного про великі милості Господні в житті людському.

У самий день свята і Нового Року нам довелося побувати в Преображенській церкві. Кожного разу, спостерігаючи множество віруючих, які наповняють цей величезний храм, утішаєшся і побожним порядком

Йордан у Львові 1947 р.: Архієпископ Макарій кропить народ освяченою водою

та пристойністю, і чудовим співом хору та всього народу, і прекрасною проповіддю, і величавим чином богослужіння. Це є безперечна заслуга наставителя храму о. протопресвитера д-ра Костельника Г. Ф., а також його співробітника о. Козицького.

Величним завершенням свят був празник Богоявлення, що супроводиться у Львові традиційним «Йорданом» — великим освяченням води в басейні на центральній площі міста.

Напередодні празника освячення води було відправлено по всіх львівських церквах. Владика Макарій очолював водосвяття на Свято-Юрському подвір'ї при вході до собору, де зібралося багато богомольців. До пізнього вечора вірні приходили до св. Юра брата освячену воду. Того самого дня один з басейнів біля Миської Ради був наповнений водою, прикрашений зеленими ялинками й соснами. Зранку в день свята серед цієї зелені був поставлений завітчаний образ Хрещення, свічки, і народ уже густо почав збиратися на «Йордан».

Архієпископ Макарій правив Службу Божу в цей празник в осередковій для Львова Преображенській Церкві. Ще до приїзду Владика храм був заповнений вірними, які хотіли молитовного єднання з Архієпископом у це свято. Засвітилися павуки, духовенство вийшло на зустріч Владика. Те були найчільніші й почесні представники Львівських парафій, що самовіддано служать святій справі Православної Церкви в нашому стародавньому центрі Православ'я на Західній Україні: протопресвітер Костельник Г. Ф., протоієрей Казновецький С. А., протоієрей Дрелих В., протоієрей Крутяк М. та інші. Тишу чекання зриває могутній спів хору: «От восток соннца до запад буди імя Господне благословенно от нині і до віка». Під спів задостойника Владика побожно вклоняється до образів, схиляється в молитві перед вітарем і з ним разом молиться за свого Архієпископа віруючий народ, чекаючи святительського благословення.

Відкрились царські врата. Почалася Служба Боже. Наростів відчинені всі двері до церкви. Вривається холодне повітря, миготить полум'я безлічі свічок, цих ознак вогневої побожності віри. Нема що й думати зачинити двері до церкви. Багато люду стоїть на сходах, на вулиці. Хіба можна позбавити їх втіх почути, бодай частково, урочисту святочну службу? Торжествений спів хору чути й на вулиці, видно урочисте світло: цим мусять задовольнятися ті, кого не може вмістити найбільший у Львові храм.

Таксамо повні були всі львівські церкви. Переповнили богомольці й кафедральний собор св. Юра, зайняли все подвір'я і з процесією до Преображенської церкви пішло з собору тисяч п'ять люду. Після 12 години туди почали підходити одна по одній процесії з усіх львівських церков. О пів до першої години від Преображенської церкви вирушила до місця освячення води велична об'єднана процесія всіх львівських парафій. Над головами народу вітер розвіває близько сотні різнокольорових корогов. У повітрі розноситься мелодійний гомін дзвіночків, якими з побожним захопленням орудують хлоп'ята. Маленькі дівчатка й собі з схвильованою поважністю несуть свої хрестики, чудово прикрашені вишиваними й тонко мережаними лентами. Далеко-далеко чути могутній багатоустий спів побожних українських колядок. Наближається духовенство, прибуле з усіх церков, на чолі з Архієпископом Макарієм. На блідому, трохи стомленому лиці Архієпископа світиться звичайна ласкава усмішка, в руках він побожно несе великий символ Христової віри — святий хрест. Трохи похилена постать Владика немов би свідчить про те, що він на собі завжди несе святий тягар духовного піклування за ті

десятки тисяч людських душ, які оточують його тут, і за ті сотні тисяч віруючого народу, що в цей час по парафіях Єпархії таксамо справляють велике свято Богоявлення. Вся площа, балкони й вікна близьких домів, прилеглі вулиці заповнені народом. Спинився всякий рух. Над усім пливають могутні звуки «Кирила» — великого дзвону з сусідньої дзвіниці Успенської церкви, який на цей раз вітає об'єднану процесію Православної Церкви міста Львова.

Духовенство і Владика Макарій звертають до приготованого для водосвяття басейну, звідки лунає величний спів хору св. Георгівської церкви: «Глас Господень на водах»... Не менш, як п'ятдесят тисяч народу побожно чекають освячення води.

Сама урочистість Свята, висока самовіддана праця Архієпископа і його достойних співробітників об'єднала на Православному «Йордані» цього року весь віруючий Львів. Денеде чути на площі поміж народом притишені розмови: говорять по-українськи, по-руськи, по-польськи і всі держать у руках якусь посудину на свячену воду. Всіх об'єднала Христова істина, вселенська правда Православ'я. Почувалося, що всі ці десятки тисяч народу, люди різного віку, неоднакового положення, характеру і звичок об'єднані в ці святі хвилини в єдиному молитовному пориві і становлять багатолику, але міцну родину Єдиного Отця.

Згадується «Йордан» минулого року. Тоді в спільному, послідовному освяченні води греко-католиками і православними були зроблені перші кроки до глибшого взаємного розуміння, до возз'єднання на дійсно церковних, мирних шляхах. У слові на «Йордані» минулого року Високопреосвященний Макарій «висловив надію, що це «Йорданове» єднання незабаром приведе до того, що весь тутешній народ навернеться до православної віри своїх прадідів і буде завжди єдиними устами і єдиним серцем славити і воспівати Господа Бога» (Єпарх. Вісник» 1946 р., № 1, стор. 17).

Ці надії справдилися. Сповнилися найкращі, найдорожчі мрії довгих поколінь побожного народу Галичини. Сьогоднішні свята в цілому, особливо ж «Йордан» цього року, показали, що історичні постанови Львівського Собору про возз'єднання греко-католиків Західних областей України з Православною Церквою були справжнім виявленням волі самого «охоронителя благочестя» — побожного віруючого народу. В єдності з Православною Церквою всієї Русі віруючий народ наш знайшов здійснення віковичних прагнень своєї душі, задоволення найглибших потреб побожної волі: до єдності віри та життя з усім віруючим народом Великої України. Ці свята показали, що величні змагання до єдності з Православною Церквою, які на протязі віків ніколи не зникали серед нашого народу, нині, трудами й ревністю великих наших сучасників, дійшли свого природного завершення. Отже, не «всує трудишася зиждущі».

П. О.

ПРОПОВІДІ

Архієпископ Макарій

С Л О В О

на перший день Різдва Христового в кафедральному соборі св. Юра
по зачитанні Різдвяного привітання
Патріарха Московського і всієї Русі Кир-Алексія.

Мої брати і сестри!

Що можу я додати до слів привіту і благословення, які надіслав усім нам Святіший Отець наш і Патріарх Кир-Алексій? Мені випадає хіба прилучити декілька слів щирих побажань вам.

Де знайдемо вогнені слова, де візьмемо натхнені образи, щоб відтворити для вас усю величність тайни втілення Бога-Слова? Навіть про-світлені чистим розумом великі святителі й богомудрі учителі Церкви Христової, навіть богонатхнені співці й піснотворці Святої Церкви відчували всю безпорадність кволим людським словом з'ясувати глибину змісту свята Різдва Христового та належно виявити висоту радісних почувань, що сповняють християнське серце в день цього свята. Та нехай безкрилим стає розум, нехай від великого піднесення не знаходить належного вияву почуття, але, як каже слово Боже, «від повноти серця уста промовляють».

Коли людське серце сповнене радості, тоді людина має конечну потребу поділитися цією радістю з своїми близькими. Тому-то ніколи не вмире наш добрий звичай у дні свят взаємно бажати один одному всього найкращого.

Щоб задовольнити цю природну потребу свого серця, нині, за добрим святочним звичаєм, я звертаюся з цим словом щирих батьківських побажань до вас, любі мої діти, бо вас насамперед дав мені Господь у цьому святому храмі нашої святительської катедрі.

Христос раждається! І небеса веселяться, земля радується, ангели співають, люди торжествують, вся вселенна вихваляє милосердя Творця? Нехай чистою, нічим непотьмареною завжди буде в серцях ваших радість великого свята Різдва Христового! Зберігайте цю святу радість у чистоті кроткого серця, охороняючи його в правді Божій!

Христос раждається! І небо зіркою ясною сповіщає прихід на землю Спасителя світу, а земля дає в Вифлеємі, в яслах вертепу, притулок Владиці вселенної. Нехай же проміння Божого милосердя завжди освітлює життя ваше, нехай, за ознаками Божої ласки, що її Милосердний Господь щодня подає людині в житті нашому, ви щоразу знайдете Бога, Псдателя всякої милості, та прославіте Його неустаючу допомогу в житті вашому!

Христос раждається! І приймає образ раба Владика світу, приходить не судити, а спасти світ, приходить не для того, щоб Йому служили, а послужити й віддати Себе за спасіння всіх! Ось це — служити відтоді стає принципом життя, основою величності людини! Нехай же приклад і благодать Христа Бога Рожденного подасть сили кожному з вас з радістю, без жодного жалю чи нарікання, виконувати роботу, сповняти те служіння Богові й ближнім, на яке поставив вас Господь у житті вашому! Нехай щедре благословення Христа Народженого завжди спочиває на чесному, радісному труді вашому, нехай ласка Господня освячує щоденну роботу вашу, благословляючи її добрими успіхами на користь вам, родинам вашим і всім ближнім во Христі!

Христос раждається! І Боже Немовлятко охороняє Пренепорочна Мати й Діва, Йому служить, як мнимий отець, Праведний Йосиф, Його вітають з щирою вірою вифлеємські пастирі, Йому поклоняються мудрі волхви. Втішайтеся ж нині, батьки, коли ви подаєте своїм дітям святий приклад псбожного християнського життя, допомагаєте їм мудрою радою, любов'ю та розумінням у життєвих потребах, ведете їх за собою чистотою й святістю свого подружого життя. Радійте нині, побожні матері-християнки, зберігаючи чистоту і святість родинного життя, навчаючи своїх синів і доньок християнського благочестя, що, по слову св. Апостола, є «на все полезне». З вашої школи, побожні матері, від вашого виховання Свята Церква Христова прийняла великих мучеників, ісповідників, святителів і інших угодників Божих і разом з ними величає і святих матерів їх.

Нехай же благословення Народженого Христа Немовляти освятить усіх вас, побожні батьки і матері, нехай ласка Божа завжди охороняє любих ваших дітей — синів і дочок та спочиває на ваших родинах, під покровом нашої Заступниці усердної, Пренепорочної й Пречистої Діви і Матері Христа Рожденного «нас ради чоловік і нашого ради спасенія», за молитви св. Праведного Йосифа і всіх святих. Амінь.

Христос раждається!

о. д-р Костельник Г.

НА ДЕНЬ СВ. ПЕРВОМУЧЕНИКА АРХІДІЯКОНА СТЕФАНА

Дорогі в Христі! Може здаватися дивним, що св. Церква, тобто св. Отці, які укладали наш церковний календар, безпосередньо до свята Христового Різдва додали свято св. первомученика архідиякона Стефана. Що другого дня Різдв'яних Свят є Собор Пресвятої Богородиці, це зрозуміло, бо, згідно із загальним правилом нашого церковного календаря, після якогось свята зараз слідує пам'ять тих святих осіб, які з тим святом найближче зв'язані. Але чому на третій день Різдв'яних Свят з усіх святих вибрано саме св. первомученика архідиякона Стефана? Чим цей сьогоднішній святий є найближчий події Різдва Христового?

Можна думати, що причина тут у тому, що св. архідиякон Стефан є первомученик, тобто перший мученик за Христову віру. Божий Син зійшов на землю, народився як чоловік, а св. архідиякон Стефан, як перший мученик за Христову віру, перший народився для неба і перший відкрив довгий шлях св. мучеників за Христову віру.

Але є ще й глибша причина. В «Діяннях Апостольських» написано про св. первомученика Стефана, що вороги оскаржували його перед єврейським синедріоном: «Ми чули, як він говорив: Той Ісус Назорей зруйнує це місце і змінить обичаї, які передав нам Мойсей» (6, 14). Це значить, що св. первомученик Стефан мусів говорити про те, що Ісус Христос дав нам нову віру, що старозавітна Мойсеева віра скінчилася і Єрусалим буде зруйнований, якщо євреї не приймуть Христової віри.

Очевидно, євреї не могли знести таких понять і такої проповіді, тому й засудили св. Стефана на смерть. Все, що св. архідиякон Стефан говорив, основувалося на Христових словах, які нам відомі, але й самі апостоли спершу не могли зрозуміти тих слів, як слід, бо й апостоли були «діти свого народу і свого часу». Загал єврейського народу уявляв собі Месію—Спасителя по сьогосвітському і себелюбно: що Месія буде славним ізраїльським царем, який визволить народ від римської неволі і утвердить славне ізраїльське царство на віки віків; що Месія буде власністю єврей-

ського народу і прийде тільки для його добра та слави; що Месія не буде проповідувати ніякої нової віри, бо, ніби, Мойсеєві Бог уже все сказав, що людям потрібне для релігійного життя; отже, Месія тільки прославить на весь світ віру (закон) Мойсея, а нічого в ній змінити не буде. Такі поняття спершу мали й апостоли, бо так були виховані. Тому Христос не міг уповні: ясно й відкрито виявляти їм цілу свою правду, бо наглі такі великі перевероти в душах не можливі. В страстний четвер у Своїй т. зв. священничій молитві Христос Господь сказав до апостолів: «Ще багато маю вам говорити, але не можете тепер знести» (Йоа. 16, 12). Ще й після всіх мук і смерті і воскресіння Христового апостоли думали так само і питали Христа: «Господи, чи під цей час повернеш царство Ізраїлеві?» (Дія. 1, 6).

А навіть ще й після прийняття Св. Духа і після смерті св. Стефана первомученика апостоли не мали ясних понять про відношення християнства до єврейства. Люди собі, звичайно, думають, що апостоли, прийнявши Св. Духа, вже тим самим стали, ніби, всезнаючі і непомильні в усьому, наче б людська природа була машиною. Але богослови навчають нас, що Божа благодать ні в чому не силує людської природи, насильно не змінює її. Апостоли зберегали свої поняття, в яких виховано їх, а Св. Дух вів їх так, що від нагоди до нагоди давав їм пізнавати глибшу й чистішу правду.

Знаємо з «Діянъ Апостольських», що ще й на Апостольському Соборі, який був 18—19 літ після смерті св. первомученика Стефана, між апостолами повстала «велика суперечка» про відношення християнства до єврейства, бо «деякі, що прийшли з Юдеї, навчали: коли не обріжетеся, за звичаєм Мойсея, не можете спастися» (15, 1—3). Тяжко, дуже тяжко було для перших християн, юдео-християн, відділити християнство від єврейства. Їм мусіло здаватися, що це зрада батьківської віри і зрада народу; все-таки справжня, чиста віра Христова вимагала такої саможертви і такого духового переродження. Якби Христова віра не відділилася від віри Мойсея і від єврейства взагалі, то Христова віра не змогла б стати всесвітньою, а залишилася б вузькою єврейською сектою. Мойсеєва віра була Богом обдуманною вірою для одного народу, а Христова віра є вірою для всього людства. І що було доцільне в першому випадку, це вже стало перешкодою, навіть перешкодою в другому випадку, в нових умовах. Ізраїльський народ повинен був якнайбільш різнитися від інших (поганських) народів, щоб з ними не змішувався, щоб зберіг Боже об'явлення і віру в майбутнього Месію. Це таке, як коли розсаду якоїсь рослини тримаємо спершу в вазонках, у хаті; чи в парниках, щоб не змерзла, а коли вона зміцніє і прийде тепла пора, то пересаджуємо її в город чи в поле, даємо її у ширший світ, бо тільки тут вона зможе вповні розвинутися і принести плід. Христова віра, призначена для всього людства, мусіла скинути з себе всі старозавітні обмеження, — мусіла змінити обичаї, що їх передав Мойсей.

Перший з християн зрозумів це св. архідиякон Стефан. Він був молодий і талановитий, «Діяння Апостольські» пишуть про нього, що в диспутах євреї «не могли опертися мудрості і духові, яким він говорив» (6, 10). А молода й талановита душа відзначається тим, що вона легше зрозуміє нові ідеї, ніж старші люди, яким їх навички сплутують розум. Св. первомученик Стефан помер за ті свої, найправдивіші, ідеї. А ті ідеї виражали чисте, справжнє християнство, вже увільнене від єврейства. Отже, св. первомученик Стефан — це перший проповідник чистого християнства, якого ми є учасниками. Під цим поглядом він є з усіх Христових святих, найближчий до Різдва Христового. Тут Христос

родиться, а тут родиться християнство як нова віра, яка вже в поапостольських часах стала загальною на світі, якій належала майбутність.

* * *

Дорогі в Христі! Шляхи Божого Провидіння до неймовірності дивні. Юдеї розп'яли Христа Господа, і думали, що вже кінець Його, як вони гадали, «новостям». Камінням убили св. архідиякона Стефана, і також думали, що вже кінець його, як вони гадали, нестерпним передсказанням. Певно так гадав і Савло, молодець, у ногах якого поклали свої одежі ті, що каменували св. Стефана (Дія. 7, 58). Савло «одобрював його вбивство» (Дія. 8, 1) і «дихав погрозами та вбивством на учеників Господніх» (Дія. 9, 1). Нікому й на гадку не приходило, що з того молодого завзятого ворога Христового за кілька літ станеться славний апостол Павло, який продовжуватиме ідеї св. первомученика Стефана і саме він проведе вирішну боротьбу на користь чистого християнства, увільненого від єврейства, та рознесе Христову віру по всьому світі. Ніколи в історії Христової Церкви не сповнилося в більшому стилі слово одного з первісних християнських письменників, що «кров християнських мучеників є наслідком для християн».

* * *

Дорогі в Христі! Яка ж наука слідує з цього для нас, для нашого життя? По-перше, те, що ми, коли змагаємо до доброго і святого, завжди повинні мати повне довір'я до Божого Провидіння. Хоч би нам, по-людському, і здавалося, що наше святе змагання безслідно пропадає, не вірмо своїм тілесним очам, бо вони не бачать усього, що діється в ланцюзі Божого Провидіння. Адже запевнив нас Господь: «і грядущаго ко Мні не ізжену вон» — «хто приходить до Мене, того не віджену геть» (Йоа. 6, 37).

По-друге, спеціально щодо наших обставин. Як дуже засліплені ті з наших братів і сестер, українців, що нині ходять до польських костелів замість до своєї батьківської церкви, бо, ніби, нізачо не хочуть зійти з дороги спасіння в тому розумінні, як їх виховано в залежності від Рима. Вони не свідомі того, що в апостольських часах вони каменували б св. Стефана, тому що не змогли б знести відділення Христової віри від історичних Мойсеевих обрядових форм, які вже стали пережитком. Оскільки тяжче було для перших юдео-християн те духове переродження, якого домагалась від них Христова віра, ніж є те духове переродження, яке потрібне, щоб українцям з уніатства повернутись до св. Православ'я! Ми повертаємося до віри наших предків, до тієї первісної християнської віри, якій ніхто не може закинути, ніби вона щось пофальшувала, змінила; а римські себелюбні посягання істерія наглядно виказує від століття в століття; крім цього, загал нашого духовенства і народу вже повернулися до св. Православ'я; а для перших юдео-християн треба було плисти проти бігу ріки всього народу. Тому ті з нашого народу, що ходять нині по польських костелах, або омертвілі в душі, і не можуть переродитися, або якесь химерне чуття в'яже їх душу.

А нам треба мати душу завжди молоду в Христі, чутку на всю Христову правду, щоб не мучити, не розсварювати, не руйнувати свого народу, «мняще службу приносити Богу». Бо й ті, що замучили св. архідиякона Стефана, думали, що тим «приносять службу Богу».

Дорогі в Христі! Впродовж цілого свого життя вчіться відрізняти справжнє, чисте християнство від усяких себелюбних вимислів та від усякого історичного намулу, бо тільки тоді будете справжніми наслідниками св. первомученика архідиякона Стефана і великого апостола св. Павла. А Бог миру і любові буде завжди з вами. Амінь.

СТРИЖИ

Уніатська Церква після першої світової війни

У ЗАКАРПАТТІ

Уже перша світова війна зруйнувала історичні європейські державні будови, особливо на Сході, і дала спроможність проявитися укрітим, давніше придушеним народним тенденціям.

Українське Закарпаття після першої світової війни опинилося в Чехословаччині, де була справжня релігійна свобода. Під кінець першої світової війни мадяри вимогли від греко-католицьких єпископів в Ужгороді і Пряшеві, щоб вони завели григоріанський календар та зобов'язалися усунути кирилицю навіть з церковних книг і заступити її латинкою. Так мадяри думали навки відмежувати тамошній український народ від материка, і зв'язати його з Мадьярщиною. Але український народ зберіг свою самосвідомість і коли найшовся в Чехословаччині, став працювати в тому напрямі, щоб тісніше воз'єднатися з своїм материком. Мадьяри найзавзятіше виступали проти православної віри (Хустський процес), отже, для українського народу було ясно, що православна віра є найвиразніше знам'я приналежності до русько-українського материка. І, диво дивне, без сильної агітації, без одного визначного священика, що з унії став би православним, маси народу відступали від унії та ставали православними. Поветало 125 православних парафій, так що треба було навіть окремого єпископа, якого закарпатці одержали тоді з Югославії (серба). Рим злякався і вишукав, таксамо в Югославії, уніатського єпископа для протидіяння. Ним був д-р Д. Няраді, єпископ усіх уніатів у Югославії, з осідком у Крижевцях, не мадярон, а українець. Його назначили адміністратором Пряшівської єпархії, залишаючи за ним також і Крижівську уніатську єпархію в Югославії. Няраді справді спинив у Пряшівщині поширювання православ'я. Літературною українською мовою він сяк-так володів, а місцевим пряшівським діалектом зовсім добре, бо бачванські українці, з яких він походив, гсворять пряшівським діалектом.

Ми взяли Закарпаття на перший огляд, бо воно було для унії найхарактерніше в тих часах. Що таке церковна унія під національним поглядом? Відмежування від материка навіть під релігійним поглядом, очевидно, на те, щоб уніати попали в стан денационалізації на користь римо-католицького народу. Закарпаття спізнилося з розвитком своєї національної свідомості. В Галичині ще перед 1848 р. був такий час, що греко-католицьке духовенство було ополячене, а на Закарпатті Чехословаччина перебрала від Мадьярщини цілком змадяризоване греко-католицьке духовенство. І нарід показався живішим, ніж духовенство. Нарід прагнув до національного відродження і тому переходив на православну віру — без духовенства.

Дивне враження робить на Закарпатті ця національно-релігійна диференціація! Нерідко бувають у селі дві церкви, одна побіч другої: уніатська і православна. Це вираз «нового курсу життя», але також і вираз трагедії українського народу на пограниччі православного

й католицького світів. Як думаєте, де місце українському народові: в католицькому, чи православному світі? Даремно уніати стовбурчаться — вони помилені, вони ще не змогли відчистити своєї душі від латинського намулу. Уніатське духовенство, зведене римською догматикою, не може вирватися від кайданів неволі. А простий народ вже зразу знайшов шлях, який подиктував йому інстинкт самозбереження.

В АМЕРИЦІ

В Америці українцям уніатам легше було виявити свою волю, тому що в Америці справжня свобода релігії. Американські уніати дивилися на «старий край», що в ньому діється, і відповідно реагували, а крім того, вони мали свої церковні журби. Після першої світової війни римс-католицьке духовенство тут і там стало бунтуватися проти celibату, проти латинської літургічної мови і т. ін. Уніати, в яких було жонате духовенство, стали соблазном для римо-католиків в Америці. І Рим, щоб себе рятувати, поспішив дати такі зарядження для Америки (США, Канади і Південної Америки), що уніатські священники можуть бути тільки безженні, що миропомазувати можуть тільки єпископи і т. ін. Очевидно, це мусіло викликати спротив у американських українців уніатів. Тому й витеснилися в Америці різні фракції, що відступили від Рима: карпатороси, жуківці (від єп. Жука), автокефалісти... Нам не йде про статистику, а про процес. Після першої світової війни церкони уніа в українському народі стала розкладатися. Які були причини цієї зміни? То зростаюча народна свідомість (як на Закарпатті), то критичне ставлення до римської церковної політики.

НА ЛЕМКІВЩИНІ

Коли Росія в 1914—1915 рр. зайняла Галичину, уніатські єпископи і духовенство налякалися і стали в літургічних книгах замінити слово «православний» словом «правовірний», або зовсім пропускати слово «православний».

Станиславський єпископ Григорій Хомишин, повернувшись в 1915 р. з Відня (куди утік перед «москалями»), завів григоріанський календар і урядово заборонив слово «православний». Цього він додержувався до кінця. Хоч народ не прийняв григоріанського календаря, він святкував всі свята «по-новому». Це були унійні дивогляди, які в унії ніколи не переводилися.

Лемківщина, той останній, висунений український півострів, не могла так легко погодитися з тими нестями. Коли взяли від неї слово «православний», лемкам здавалося, що їх відірвали від русько-українського материка. Тоді почався православний рух, який спинився на 30 православних парафіях. Це був одчайдушний рух, бо в тому самому часі поляки переслідували Православну Церкву гірше, ніж уніатську. Але це був «клич часу» — клич нових умов, що в них опинилася уніатська Церква після першої світової війни.

КОРІНЬ УНІЇ

Ніхто не заперечить, що коренем унії була уніатська Церква в Галичині, коли Галичину брати загально. Тут було 3,500.000 уніатів, а на всьому світі їх не було стільки. Той корінь унії перебував за другої Польщі в спеціальних умовах. Тут готувалося все, що виявилось на Львівському Соборі 8—10 березня 1946 р.

Польща змагалася до спольщення українського народу. А Рим, певний, що під «католицькою» Польщею українці не зможуть протівитися йому, вірив, що настав час, коли він покаже, як унія має виглядати на його користь. Обидві політики, польська і римська, сходилися в одній лінії.

Коли хтось із світу дивиться на Львівський Собор 8—10 березня 1946 р., на наш поворот до православної віри, то йому може здаватися, що це логічно незрозумілий факт в історії, бо, ніби, це наглий, несподіваний крок. Але це помилкова перспектива! В дійсності той Собор історія підготовляла вже від 1918 р. Весь той час, від 1918 до 1946 р., унія в Галичині надгнивала і перегнивала, перебувала в тяжкій кризі. Промовці на Львівському Соборі однозгідно стверджували, що унію сам Рим і Польща засудили на загибель під час другої Польщі.

Перегляньмо ті причини.

ЗАСУД СМЕРТІ НА УНІЮ

За Австрії львівський греко-католицький митрополит мав юрисдикцію над уніатами українцями в цілій Австрії. Коли, в початках ХХ ст., галицькі українці опинилися в Боснії, як колоністи, то вони спершу підлягали львівському митрополитові, який до них їздив, щоб урегулювати їх церковні справи. В порозумінні з Римом там створено спеціальну греко-католицьку Апостольську Адміністрацію, яку пізніше скасовано і приділено її територію до Крижівської уніатської єпархії.

У новій Югославії, після першої світової війни, Крижівський уніатський єпископ мав юрисдикцію над уніатами в цілій державі, хоч у Югославії тоді вели перед православні серби.

А в католицькій Польщі, де був «корінь унії», юрисдикцію трьох галицьких уніатських єпископів було обмежено австрійськими кордонами Галичини. Всі уніати, що були поза тими межами в Польщі, мусіли належати до юрисдикції польських латинських біскупів. Такий стан затвердив і Конкордат Польщі з Ватиканом (1925 р.). Поза межами Галичини в Польщі було чимало наших учителів, яких просто проганяли з Галичини; крім того, були на Волині й галицькі колоністи. Деякі православні села, притиснені польською політикою, прислалі депутації до митрополита Шептицького, що хочуть перейти на унію (очевидно з тією метою, щоб їм відкрили закриту церкву). Однак, поляки не допустили покійного о. д-ра Й. Боцяна, якого митрополит Шептицький ще під час першої світової війни висвятив на Луцького єпископа, щоб він замешкав у Луцьку. Згодом поляки стали творити нову унію, т. зв. «всходні обржондек», яку підкорили польським біскупам і навіть польським деканам (благочинним), і віддали під її юрисдикцію всю територію поза Галичиною. До тієї нової унії стали зголошуватися ченці з усяких католицьких чернечих чинів: вони виховували кандидатів на священників, душпастирювали і улаштовували унійні з'їзди. Це вони мали повернути на католицтво всіх православних у Польщі і, як тільки нагода надасться, всю Україну, ба навіть всю Русь...

(Докінчення буде)

о. д-р Костельник Г.

Розвиток папства в перших п'ятих віках

(Продовження)

Гефело пише, що вселенські Собори признали царгородському єпископові друге місце в черзі після римського єпископа, тому що «в греків було признане правило, що церковний ранг якогось єпископа пристосується до громадського рангу міста»¹). Але ж це фальшиве обмеження! В дійсності, в цілій первісній Церкві саме на основі цього правила творились і потворились градації між єпископами — і ранг римського єпископа витворився на основі цього правила.

* * *

Найсильніший козир римських теологів той, що папи не признали тих канонів другого і четвертого вселенських Соборів, які видвигали ранг царгородського єпископа.

Яка ж сила цього аргументу?

Нова суспільна власть, звичайно, росте «без права», саме життя видвигає її, а узаконення приходять пізніше, як ствердження і унормування факту. Римські теологи хваляться, що нікейський Собор уже знайшов примат римського єпископа, як факт, і тільки ствердив його (очевидно, це треба так справити, що нікейський Собор найшов патріархальні папські привілеї, а не примат у значенні римських теологів). Але ж не інакше було й з приматом царгородського єпископського престолу. Канони 3-ий II-го і 28-ий IV-го вселенських Соборів, властиво, ствердили тільки те, що життя вже перед тим було витворило.

Справді, можна б тут поставити розрізнення, що римські єпископи зросли у властях так, що не ломили нічиїх прав, а примат царгородського єпископа ломив уже набуті й признані права єпископів Гераклії, Антіохії, Александрії... Та таке розрізнення розминається з правдою. Ми бачили, як римські єпископи ломили права африканської Церкви, як сквапно вони пхали свої руки в адміністрацію іспанської Церкви, щоб собі витворити права. Порівняння навіть виходить на користь царгородських єпископів, бо їх саме життя видвигало, а вони самі не пхали своїх рук так сквапно до справ чужих Церков, як це робили римські єпископи.

Однак, римські теологи завжди говорять тільки про «узурпацію» царгородських єпископів, а римські єпископи для них апріорі (згори), вже перед усяким дослідом історії Церкви, ніби, правові наслідники монархічної влади ап. Петра, і так за одним махом всякі посягнення пап для них прикрашені та узаконені. Hergenröther пише: «Але над усіма ієрархами стояв єпископ Рима, загально признаваний, як наслідник князя апостолів і як найвищий єпископ; він виконував найвищу юрисдикцію, спершу тільки над патріархами, а не над поодинокими єпископами, а для Заходу був він одиноким патріархом. Це був у загальних зарисах ієрархічний лад, який існував у перших десятиліттях

¹) Там же. Т. II. Стор. 18 і 529.

четвертого віку. Попередній період не виявляє нам ні сліду якоїсь такої революції, яка в наступному часі сталась на Сході». ¹⁾ Ось, за одним махом, цей католицький автор перевернув цілу історію Церкви догори коренем: папи — це, ніби, правові і загально признані «князі» Церкви, а царгородські єпископи — це, ніби, «революціонери»...

Несупокію задля ересей, особливо аріанської, сприяли зростові поваги та значення царгородського єпископа... Hergenröther каже про те: «Замішання сприяло узурпації, ці старші факти приходили на поміч пізній гордості, яка вміла зробити для себе правило з довільно введеного згичаю». ²⁾ Майже 40 років аріани панували в Царгороді, зроби́ли з нього свою твердиню. Це мусіло залишити свій наслідок і в тих часах, коли православ'я знову перемогло (вираз «православний» уdomашнився в східній Церкві саме в тих часах і в опозиції до аріан).

Св. Григорій з Назіанзу був царгородським єпископом в 379—381 рр. І на Соборі 381 р. він був, навіть президував на ньому (потім зрікся царгородського єпископства); а він зовсім не був «по-римському» настроєний, бо представляв (у своїй автобіографії) старий і новий Рим як два світила Заходу і Сходу. ³⁾

Зрештою, св. Григорій з Назіанзу не любив почестей, і оцінював їх з християнського становища: «Та нехай би більше не було ніякого председательства, ніякого вирізнення міста, ніякого тиранічного першєнства...». «Ви можете собі мати престоли й панування, адже це вам здається як перше, тільки тіштеся, вивищуйте себе, жадайте титулу патріарха, нехай вам буде широкий світ підданий». ⁴⁾ Ледве чи будь-коли римські єпископи так думали і відчували!

На другому вселенському Соборі брали участь такі світила, як ось Григорій з Назіанзу, Григорій з Ніси, Кирило Єрусал., Мелетій з Антіохії, Гелладій з Кесарії, наслідник Васи́лія Великого, Петро з Севастії, наймолодший брат Васи́лія Вел., і інші. Отці того Собору в своїм 2-ім каноні загострили давній канон, що єпископи одної провінції (дієцезії) не сміють мішатись до справ іншої провінції, чим, як Гефеле каже, виключили також і апеляції до Рима. ⁵⁾ Але цього вимагав резон порядку в тих часах, коли всілякі посягання були звичайним явищем. Такі апеляції певно виключив (а властиво не знав про них) кан. 6-ий того ж синоду, який каже, що оскаржуючі мають апелювати від єпархії (митрополії) до синоду дієцезії (патріархату), «а коли б хтось з маловаженням тих приписів поважився вуха царя обтяжувати, чи світські суди або вселенські Собори безпокоїти, а єпископів дієцезії нізащо мати, то такий зовсім не повинен бути допущений до оскаржування, бо він маловажить собі канони і церковний порядок порушує». ⁶⁾ Всеж таки ті Отці в своїм 3-ім каноні вивищили царгородського єпископа понад усіх на Сході. Видно, що також цього домагався резон порядку. Зрештою, це вже був доконаний факт.

Наслідником Григорія з Назіанзу на царгородському престолі став Нектарій (381—397). За нього ввійшов у звичай «синод присутніх єпископів» (синодос ендемуса), якого председником був царгородський патріарх, а членами різні єпископи, що принагідно перебували в Царгороді, і ad hoc покликані єпископи. Той синод вирішував усякі справи, особливо біжучі спори, через що значення і вла́сть царгородського єпископа щораз більше росли.

¹⁾ Hergenröther: Photius. Regensburg 1867. Т. I. Стор. 30.

²⁾ Там же. Стор. 16.

³⁾ Там же. Стор. 24.

⁴⁾ Hergenröther, там же. Стор. 25.

⁵⁾ Там же. Т. II. Стор. 17.

⁶⁾ Hefele, там же. Стор. 25—26.

Наслідником Нектарія став св. Йоан Золотоустий (398—407). Про нього пише Hergenrother. «Замітно, що також благородний та мудрий Хризостом домагався піддання церков Фракії і Малої Азії під юрисдикцію Царгорода, а навіть, як здається, уважав це за безспірне право, і в тих екзархатах настановляв та усував єпископів і видавав різні розпорядки щодо їх церковної адміністрації». ¹⁾ Ось навіть Хризостом виходить ворохобником у дзеркалі папів! Але йому вони це дарують, бо він, переслідуваний царицею Євдокією, «апелював» до папи (папісти звичайно замовчують, що Хризостом звертався в своїй біді й до інших єпископів), отже, доля упокорила його перед папою, а папа: і саме того бажали собі, щоб старшувати над царгородськими патріархами. Hergenrother так і пише: «Все-таки ми зробили б кривду тому великому мужеві, якби ми хотіли його тут обвинувачувати в узурпації та в гордості; також Інокентій I, що пізніше досліджував піднесені проти нього закиди, і неможливо, щоб він протиправні посягання залишив зовсім незгаданими, не знайшов ніякої стійкої точки оскарження в тій справі». ²⁾

Папісти завжди однакові: що для них добре, це взагалі добре, а що для них зле, це взагалі зле, хоч би в однім і другім випадку йшло про об'єктивно те саме.

Коли римські єпископи бачили, що на їх очах росте їх суперник, царгородський єпископ, тим небезпечніший, що Царгород став властивим центром усієї римської імперії, а Схід був центром християнської науки (всі вселенські Собори в I-му тисячолітті були на Сході, — в Царгороді, або поблизу від нього; Царгород аж до свого упадку 1453 р. був найвизначнішим християнським містом), то стали воювати своєю власною видумкою про «Петрове наслідство», як властиве джерело примату римських єпископів.

Це був сильний і многонадійний меч у руках пап, бо з ним у руках папи відразу ставали без конкурента і могли приписувати собі власті, які тільки самі хотіли. Але не легка річ була погодити ту видумку з попередньою історією Церкви та з існуючими вже найвищими ієрархічними рангами, а ще тяжше було накинути ту видумку ширшим церковним кругам, щоб видумка почала курсувати, як правда. Грецька Церква і дотепер не признала тієї видумки, а на Заході протестанти і англіканці відкинули її.

З того можемо зрозуміти, що папи спершу мусіли обережно воювати тим своїм «мечем». Папа Дамас (367—384) ще не важився явно протестувати проти 3-го канону II-го вселенського Собору. Боніфатій I (418—423), як ми вже бачили, вербуючи собі союзників під боком Царгороду, писав до солунського єпископа (Солунь тоді належав до римського патріархату), ніби римські єпископи мають першество від самого Христа через ап. Петра, тому нікейський Собор «не поважився» чогось більше папам давати, ніж міг. А ще писав він до того єпископа: «Краще залиши це розумінню вашого братерства, хто є учителем покірливості, а хто зарозумілості (це проти царгородського єпископа Аттіка). Та нехай це далеко буде від Господніх священиків, щоб хтось з них попав у таку провину, щоб посяганнями якоїсь нової узурпації робив собі ворожими передання предків... Шукайте, котра столиця є друга після римської Церкви, котра третя. Нехай зберігають Церкви канонами висловлені ве-

¹⁾ Там же. Стор. 39.

²⁾ Там же.

ликі достоїнності, александрійська і антиохійська, що мають признання церковного права».¹⁾

Але ж тією провинною, перед якою, ніби, перестерегав священників цей давній папа, ніяка Церква не сплямилась так дуже, як саме його — римська!

На III-му вселенському Соборі в Єфесі 431 р. папський авторитет значно зріс, бо папські легати разом з Кирилом Александрійським головували на ньому і осудили Несторія, царгородського єпископа, за його ересь про дві особи в Христі. Гефеле завважує, що на тому Соборі «прийшла до дуже сильного вислову свідомість папізму», бо члени Собору під час читання письма папи дуже радувались і кликали: «Це правильна думка! Дяка новому Павлові-Келестинові (папі), новому Павлові-Кирилові, сторожеві віри — Келестинові!»²⁾

А папа Лев I (440—461) в окликах IV-го вселенського Собору пішов ще вище: «Це віра Отців, це віра апостолів! Ми всі так віримо! Православні так вірять! Анафема на того, хто інакше вірує! Через Льва Петро говорив! Це правда віра!»³⁾

Це відомий «шлагер» (козир) латинських теологів, його завжди і всюди наводять як доказ, ніби віра в «непомильного папу» завжди була загальною в Церкві, і вселенські Собори висловлювали її. Наводять її навіть у гімназійних підручниках, де немає згадки ні про один канон того ж Собору, і таким затуманюючим способом учать школярів «католицької віри».

В дійсності, цей оклик на честь папи не мав в учасників IV-го Собору більшої догматичної вартості, ніж оклик учасників III-го Собору, де вони папу називали «новим Павлом», а так само й Кирила Александрійського.

Одначе, латинські теологи, папські адвокати, фальшкують історичні вартості, і оклики на честь папи беруть за догматичну постанову, роблять з них «правило віри», а канони того ж Собору, що про те саме говорять і засадничо вирішують, відкидають як фальш. Що ж, таким способом кожного володаря можна б зробити божиком!

Зрештою, якщо східні єпископи на IV-ому вселенському Соборі в своєму оклиці признали папу за «живого Петра», то чому не висловили цього в 28-му каноні, і чому пізніші східні єпископи ніколи цього не признали, і дотепер не признають?

Один з папських легатів, пресвітер Филип, на Єфеському Соборі дякував учасникам, «що святі члени приєднались до святої голови, добре знаючи, що Петро є головою всієї віри і всіх апостолів».⁴⁾

Це для Отців Собору могло мати тільки значення «тостового дифірамбу», а не якоесь догматичне значення. Одначе, латинські теологи з цієї половини вимолочують для себе неабияке зерно.

Енцикліка папи Пія XI про Єфеський Собор тріумфує з причини тієї промови легата Филипа та згаданих окликів того Собору, і твердить на основі тих «декораційних фактів», що «вже тоді була в цілій Церкві спільна віра про нікому непідлеглу і непомильну владу римського архієрея над цілим Христовим стадом».⁵⁾ «Свідчився циган своїми дітьми», а римські папи покликаються на промови своїх легатів!

Адже ж папські легати на Соборах були речниками того, що папи хотіли, що було в інтересі Рима, що Рим бажав накинати цілій Церкві!

1) Плт. Hergenröth, там же. Стор. 35.

2) Там же. Стор. 199.

3) Hefele, там же. Стор. 441.

4) Hefele, там же. Стор. 200.

5) Гл. Львівські Архієп. Відомості, 1932 р., ч. III, стор. 8.

Папські легати на Соборі в Халдиконі виступили ще з більшими претензіями. Папа наказав їм, що вони мають головувати на Соборі (з того ясно, що папські легати не головували на всіх попередніх Соборах, бо якби на всіх головували, то папський наказ щодо халкидонського Собору був би зайвий). Зараз на першій сесії легат Пасхазин заявив: «Від найсвятшого і апостольського єпископа Рима, що є головою цілої Церкви, ми маємо наказ...»¹⁾.

І за наказом папи вони протестували проти 28-го канона того ж Собору. Легат Боніфатій заявив: «Рішення святих Отців (у Нікеї) ви ніяк не повинні дозволити порушити... І коли може деякі, спираючись на світлість своїх міст, хотіли б щось собі присвоїти, то ви мусите з цілою рішучістю це відкинути».²⁾

Все ж таки синод (на якому було понад 500, може і до 600 учасників) схвалив 28-ий закон про примат царгородського єпископа на Сході, і 9-й та 17-й канони про апеляції до царгородського єпископа.

Зовсім добре видно, що папські легати на Соборі не важилися назвати своїх намірів та думок по імені: проти заміреного вивищення Царгороду вони протестують тільки в числі многім, без названня Царгороду; а із своєю концепцією, що папи мають «божеський примат» від самого Христа, як наслідники Петрової столиці, вони не важилися виступити перед Собором.

Коли папам треба було, щоб упокорити царгородських патріархів, то вони робилися, ніби, смиренними.

Папи Григорій Вел. і Лев IX хвалилися (так їм треба було) смиренністю, ніби халкидонський Собор хотів надати папі Льву I титул «вселенського патріарха», одначе, Лев I, ніби, відкинув цей невідповідний титул «вселенського патріарха», як і всі його наслідники.

Нічого такого насправді не було на халкидонському Соборі. Але папські легати на актах того Собору самі підписались: «vicarii apostolici universalis Ecclesiae rerae» (заступники апостольські папи-отця всієї Церкви).³⁾ А це куди більший титул папи, ніж «вселенський патріарх»!

(Докінчення буде)

1) Hefele, там же. Стор. 423.

2) Hefele, там же. Стор. 540.

3) Hefele, там же. Стор. 544.

ХРОНІКА

Духовенство м. Львова в Архієпископа Макарія з різдв'яними і новорічними побажаннями.

За місцевою традицією духовенство м. Львова в Навечеріє Різдва Христового зібралося в архієпископській палаті під проводом декана м. Львова, протопресвитера д-ра Костельника, щоб скласти своєму Архієрею різдв'яні побажання. У привітальній мові о. декан сказав, що це перший раз духовенство м. Львова вітає Високопреосвященного Архієпископа Макарія, православного свого Владику, в цій палаті львівських українських архієпископів. Донедавна у Львові були три архієпископи: український, польський і вірменський. Тепер остався тільки український архієпископ. Це виразний знак перемоги українського народу на своїх прабатьківських землях — завдяки світлій перемозі Великого Радянського Союзу, якому Боже Провидіння призначило визволити й возз'єднати всі українські землі. Ріка історії, після довгих віків, змінила свій біг, і Київ, наша мати в Христі і наша національна мати, прийшов до Львова, щоб уже навіки перебувати в єдності. Ми могли б застосувати відому колядку до себе та співати:

Нова радість стала,
Яка не бувала,
Над вертепом звізда ясна
І нам засіяла!

Галичанам, що завжди і всюди, на кожному кроці, відчували неволю й приниження, що жили наче в придорожньому вертепі, так тяжко було й повірити в правдивість тієї світлої зміни історії, як тяжко поглянути просто в сонце. Мабуть тому деякі й дотепер не можуть повірити в дійсність тієї нової нашої долі та шукають іншої «правди» — поза правдою нашої прабатьківської св. Православної Церкви. І побажав о. декан Владиці, щоб Новонароджений Христос Господь дав йому здоров'я, сили й щастя поширити до кінця й утвердити св. Православ'я в західних областях України. Свою промову закінчив о. декан останньою стрічкою з колядки «Нова радість стала»:

Просимо Тя, Царю,
Небесний Владарю,
Даруй літа щасливі
Цього дому господарю.

Зворушений теплим словом привітання о. декана Г. Ф. Костельника, Високопреосвященніший Владика Макарій відповів:

«Любі мої сопастирі, Всесвітліші й Всечесніші Отці і Браття!

«Дуже радісно мені бачити Вас у себе сьогодні в Навечеріє великого свята Різдва Христового. Я радію, що всечасне духовенство Львова, не зважаючи на великі зміни, які зайшли в церковному житті всієї рідної нам Галичини та нашого славного міста зберегає добрі звичаї минулого. Щиро дякую Вам за це!

«Львів — осередок нашої єпархії, що обіймає землі не тільки колишньої Галичини — Червоної Русі, але й деякі землі Волині, Львів — серце єпархії, що об'єднала серед робітників на Христовій ниві не тільки тих, що родилися в Церкві Православній і здавна присвятили їй свою щирю працю, але й тих, що в останні часи возз'єдналися з нею й віддали Святій Матері Православній Церкві не тільки свій розум, удосконалений доброю освітою, волю, випробовану в терпіннях історії

а особливо серце, зболіле в многовіковій, вимушеній історичною долею, розлуці з Православною Церквою, яка завжди залишалася святою, рідною матір'ю для страдницького народу наших західних областей. Славний Львів високочодий — мозок нашого церковного життя, що усвідомив історичне минуле, добре оцінив сучасність і повів усе всечесне духовенство та побожний народ Галичини до ясного, світлого майбутнього в нерозривній єдності з Православною Церквою всієї Русі.

«Ось чому, дорогі мої Сопастирі й Браття, я так високо шаную всіх Вас, як найближчих співробітників моїх, що першими стали в допомозі моїй недостойності, коли Святіший Патріарх і Отець наш Кир-Алексій послав мене у Львів знайти шляхи до відновлення духовної єдності побожного народу західних областей з його предківською, благочестивою Церквою Православною.

Ось чому радісно мені сьогодні, дорогі мої! У сьогоднішньому завіттанні Львівського міського духовенства, на чолі з Високопреподобнішим, Всесвітлішим і Всечеснішим деканом, протопресвитером о. д-ром Г. Ф. Костельником я хочу бачити не простий акт традиційної чемності, а свідство повного духовного єднання й взаємного розуміння мого з усім, єдиним нині, православним духовенством тих областей, в яких від Господа вказано мені проходити високе служіння святительське. Я тішу себе думкою, що, коли всечесним сопастирям моїм по дорученій мені єпархії не тісно в моїм серці, то сопастирі поширили своє серце і для Архіпастиря. Сьогоднішні Ваші відвідини дають мені підставу так думати. Звідси — моя велика радість, звідси — моя глибока вдячність Вам і, в особі Вашій, всьому всечесному духовенству нашої єпархії.

Нехай же Народжений Пастиреначальник Господь наш Ісус Христос благословить усіх Вас Своїм щедрим благословенням, Своєю ласкою нехай завжди охороняє Ваші родини, нехай народжене Отроча Младо укріпляє Вас многи, многи літа в мирі, цілих, здравих граво правити слово Своєї істини, проповідувати славу Божу, благовістити на землі мир і в чоловіцях благоволеніє!

Христос раждається!»

Це різдв'яне привітання закінчилося відспіванням присутніми священиками останньої, наведеної строфи з колядки «Нова радість стала».

В понеділок перед церковним Новим Роком також зібралося львівське духовенство у Владики, Високопреосвященного Макарія, щоб скласти йому новорічні побажання. В своїй привітальній мові о. протопресвітер д-р Костельник зазначив, що на межі Старого і на порозі Нового Року, коли можна кинути оком взад і вперед у часі, ми вдячні Богові, що на той, переломовий час у нашій Церкві, дав нам такого Владику в особі Високопреосвященного Макарія, який своїм батьківським серцем, своїм тактом і відданістю Божій справі здобув собі серця й признание всіх священиків — навіть тих, що не хочуть воз'єднатися. І побажав о. декан Владиці, щоб він у новому, 1947 році, побачив не тільки утверджене й до кінця поширене св. Православ'є в західних областях України, але і прославлене в цілому світі, щоб дійсно так було, як співаємо в щедрівці:

Ой, радуйся, земле, Син Божий народився!

Схвилюваний сердечною промовою о. декана, протопресвітера — д-ра Г. Ф. Костельника, Високопреосвященний Макарій у відповідь сказав:

«Я дуже вдячний Вам, Всечесніші й дорогі мої отці й сопастирі, що Ви, за добрим місцевим звичаєм, прийшли відвідати свого Архіпастиря в цей останній день 1946 року.

«Минув ще один рік нашого життя й праці! Коли час іде і коли про нього ми ще можемо казати «нині» або «тепер», тоді ми ще самі розкладаємо той час і порядкуємо ним по своїй вподобі. Та коли час, день або рік, вже минув, тоді вже годі його вернути. Не вернеться він, не вернеться ніколи! І все, що робить людина, те зостанеться в минулому часі назавжди, навіки! Тому і св. Апостол закликає християн до обачності, наказує «викупляти час» своїми ділами. Тому-то кожна людина має внутрішню потребу в певні моменти, що становлять якісь, ніби, грані в її житті, от скажемо, як сьогодні на закінченні року, оглянутися назад, на свою працю, перевірити, чи належно був «викуплений» прожитий час.

«Так, дорогі мої! Для нашої Православної Церкви в західних областях України минулий рік, дійсно, був роком великої благості Божої! Це був рік скасування великої духовної кривди, заподіяної побожному нашому народові примусово накинutoю і насадженою в Галичині унією, це був рік нашого воз'єднання із Всеруською Православною Церквою. З ясною свідомістю переконання, з доброї волі ми вернулися з побожним нашим народом західних українських областей до матернього дому — до благочестивої віри наших прадідів, до Святої Православної Церкви, куди на протязі століть вело наш віруючий народ його чисте серце. Воістину, минулий 1946 рік увійде навіки в історію Православної Церкви на Україні, як рік історичний, як велична історична грань, що спрямувала на новий світлий шлях майбутню історію нашої Церкви.

Господь, що часи і роки положив у Своїй владі, дав нам з Вами, мої любі сопастирі, бути не тільки свідками, але й безпосередніми учасниками великих історичних подій цього минулого історичного року.

По слову Премудрого, Сам Господь визначає шляхи народів і в належному часі Сам воздвигає чоловіка по серцю Своему. Коли Господь спрямував церковне життя наших західних областей до матернього лона святої Православної Церкви, Він у цей час воздвиг і чоловіка, що зміг достойно й мудро повести і вивершити це велике історичне діло. Ім'я Всесвітлішого і Високопреподобнішого протопресвитера о. д-ра Г. Ф. Костельника і його діло назавжди зостанеться благословенним в історії нашої Церкви і народу, і поруч з ним майбутній історик вшанує й львівське духовенство — всіх Вас, ближчих одnodумців і помічників о. Протопресвитера у великому ділі воз'єднання віруючого народу Галичини з Православною Церквою всієї Русі.

Тож, дорогі мої, всечесніші Отці й Браття! Оглядаючись на минулий рік, можемо сказати, що цей рік ми не змарнували, що цей час ми з Вами «викупили» великою і щирою працею на благо Святої Православної Церкви, на добро нашого рідного народу, на користь дорогої всім нам Вітчизни нашої.

Стоячи на порозі Нового року, від щирого серця дякую Вам, Всечесніші отці, і в Ваших особах всьому духовенству Православної Церкви на Львівщині й Тернопільщині за щирю і самовіддану працю в святій Церкві Божій і молю Господа, нехай Він Своїм всещедрим благословенням охороняє всіх Вас і нехай добрим успіхом обдарує душпастирське ділання Ваше серед нашого побожного народу на довгі й довгі літа!»

Відспіванням різдвяного тропаря «Рождество Твое» і многолітством закінчилися ці теплі й щирі новорічні побажання.

Хоральне відправлення всеночної і утрені в соборі св. Юра у Львові. Від Різдва ц. р. в соборі св. Юра у Львові перед кожним святом і кожною неділею відправляються архієрейські всеночні й утрені, на яких співає добре вишколений церковний хор.

З М І С Т

	Стор.
Різдв'яне Привітання Патріарха Московського і всієї Русі Кир-Алексія	35—36
Спільне Послання трьох наших Владик	37—38

ЦЕРКОВНЕ ЖИТТЯ

Хруцький Сергій. — Паломництво Святішого Патріарха Алексія до Святої Землі	39—43
И. О. — Свята у Львові	43—49

ПРОПОВІДІ

Архієп. Макарій. — Різдв'яне слово	50—51
о. д-р Костельник Г. — На свято первомученика архідиякона Стефана	51—53

СТАТТІ

о. д-р Костельник Г. — Уніатська Церква після першої світової війни	54—56
о. д-р Костельник Г. — Розвиток папства в перших п'ятьох віках	57—61
Хроніка	62—64

ІЛЮСТРАЦІЇ

1. Йордан у Львові 1947 р.: духовенство, з Архієпископом Макарієм на чолі, в поході до криниці
2. Йордан у Львові 1947 р.: духовенство в поході до криниці
3. Йордан у Львові 1947 р.: маси народу довкруги криниці
4. Йордан у Львові 1947 р.: церковні процесії під час водосвячення
5. Йордан у Львові 1947 р.: Архієпископ Макарій кропить народ освяченою водою

«Єпархіальний Вісник» виходить щомісяця в двох аркушах друку.
Ціна одного номеру 7 крб.

Відповідальний редактор Макарій, Архієпископ Львівський і Тернопільський.
Адреса редакції і адміністрації: Єпархіальний Вісник, Львів, пл. Юра ч. 5.

Обласна друкарня, Львів, вул. Спартак № 4.

1814

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

